

בין קודש לחול

רמה גנזל, דבורה רוזנברג

אוכלוסיית היעד: כיתות י'–י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: 25–30 | זמן: שני שיעורים רצופים
ציוד נדרש: כרטיסים שעליהם כתובים היגדים; דפים שעליהם מודפס סיפור תלמודי.

רציונל

"דַּבֵּר אֶל כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא יט, ב). אחד הציוויים שכתובים בתורה – עניינו 'קדושה': "קְדָשִׁים תִּהְיוּ". מלבד זאת, מושגים קרובים לקדושה וקשורים אליה כגון 'קודש' ו'קדוש' שגורים מאוד על לשוננו: הקב"ה נקרא קדוש, עם ישראל קדוש, והתורה שנתן לנו הקב"ה – גם היא קדושה; אנו רגילים לחלוקה בין קודש לחול, יש תשמישי קדושה ועוד. 'קדושה' היא מושג מפתח בשפה הדתית. מהי בעצם ההגדרה של 'קדושה'? האם ניתן בכלל להגדיר 'קדושה'?

מטרות

- יצירת דיון סביב המושג 'קדושה';
- קירוב המושג 'קדושה' לעולמם של התלמידים;
- פיתוח ההבנה שהקדושה יכולה להיות חלק מובנה בתוכנו;
- זיהוי הדרכים שבהן הקדושה באה לידי ביטוי בחיי היום-יום שלנו.

מהלך ההפעלה

שלב ראשון

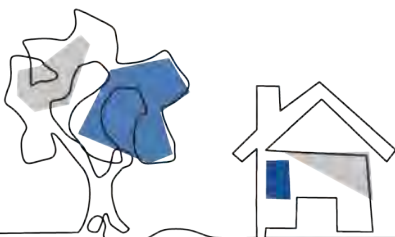
נצפה יחד במילות השיר "קדושה אני מבקש" שחיבר הרב נריה זצ"ל ונאזין לשיר.

שאלות לדיון בעקבות השיר

מהי קדושה לדעתכם?

האם תוכלו להציע הגדרה למושג 'קדושה'?

את הצעות התלמידים נרכז על הלוח.

שלב שני

על השולחנות יפוזרו כרטיסים שעליהם כתובים היגדים (על כל כרטיס היגד אחד). לחלופין – ההיגדים יוצגו לפני התלמידים במצגת (כל היגד בשקופית נפרדת). בהיגדים יובא ביטוי שמתוכו עשויה להשתמע משמעות הקדושה. התלמידים יתבקשו לקחת כרטיס שהם מתחברים להיגד המופיע עליו. לאחר מכן ייערך דיון על ההיגדים שנלקחו ועל ההצעות שנכתבו על הלוח.

להלן כמה דוגמאות (אפשר להוסיף היגדים):

"אין קדוש כה' כי אין בלִתֵּד ואין צור פֶּאלִקִינו" (שמואל א, ב, ב)

*

אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה (מתוך תפילת העמידה)

*

בית המקדש – קודש הקודשים

*

המקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין (מתוך שבע ברכות)

*

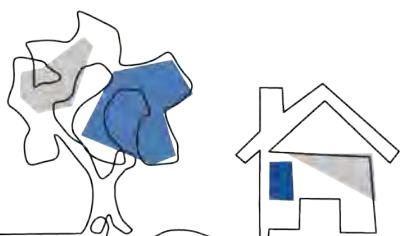
"ברוך אתה ה'... אשר קידשנו במצוותיו..."

(נוסח ברכות המצוות); "כי עם קדוש אתה לה' אֱלֹהֶיךָ, וּבָרָךְ בְּחַר ה' לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה

מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה" (דברים יד, ב).

*

"קודש הקודשים אני מבקש, קדושה אני מבקש" (הרב משה צבי נריה זצ"ל)

שלב שלישי

הקב"ה בחר בנו להיות לו לעם סגולה וקידש אותנו במצוותיו.

בשלב זה נרצה לברר את המושגים 'קודש' ו'חול' ולהתבונן במציאות כפי שאנו חווים אותה בהקשר זה.

נפזר בכיתה כרטיסים שעליהם כתובות מילים והתלמידים יתבקשו למיין אותם לשתי קבוצות: כרטיסים שעליהם מילים שעניינן קודש, וכרטיסים – העוסקים בחול. מטרת ההפעלה לעורר את התלמידים לחשיבה מחודשת על מהות הקדושה בחייהם. לכאורה, חפצים ששייכים לקודש ישויכו לקבוצה המייצגת את קטגוריית הקדושה. מילים כגון נרות, מים, מיטה וכדו' – יש להניח שתעוררנה התלבטות, והתלמידים יתחבטו לאיזו קטגוריה לשייכן.

המילים: תפילין, אוכל, נרות, מפתח, סידור, פרח, כיסא, תפוח, מים, שולחן, דלת, ענבים, טלית, מטפחת, כיפה, עט, עץ.

בדיון נבקש מהתלמידים להסביר לפי מה מיינו את המילים, ונברר יחד אם לדעתם את המילים ששייכו לקטגוריית החול אפשר לשייך גם לקטגוריית הקודש.

שלב רביעי

שאלה לפתיחת הדיון

← האם לדעתכם אפשר לחיות חיים של קדושה בחיי יום-יום הרגילים?

התלמידים יקבלו דף שעליו סיפור מהגמרא (שבת לג ע"ב) הממחיש עד כמה אנחנו, האנשים הפשוטים, יכולים להפוך את הפעולות הרגילות היום-יומיות לדבר נעלה.

המעשה ברשב"י ובנו / בבלי, שבת לג ע"ב (מתורגם)

ישבו רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, וישב איתם יהודה בן גרים.

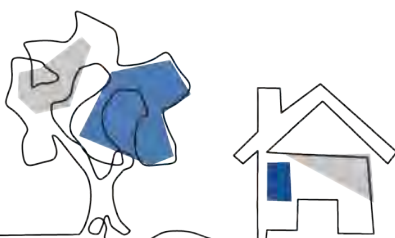
פתח רבי יהודה ואמר: "כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תיקנו שווקים, תיקנו גשרים, תיקנו מרחצאות". רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: "כל מה שתיקנו – לא תיקנו אלא לצורך עצמם: תיקנו שווקין – להושיב בהן זונות, מרחצאות – לעדן בהן עצמון, גשרים – ליטול מהן מכס".

הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות. אמרו: "יהודה שעילה – יתעלה, יוסי ששתק – יגלה לציפורי, שמעון שגינה – ייהרג".

הלכו רשב"י ובנו התחבאו בבית המדרש. כל יום הייתה אשתו מביאה להם לחם ומים. כאשר הגזרה החריפה והסכנה גדלה, אמר לבנו: "נשים דעתן קלה, אם יענו אותה היא עלולה לגלות את מחבואנו".

הלכו והתחבאו במערה. התרחש נס ונבראו להם עץ חרוב ומעיין. והיו פושטים את בגדיהם ויושבים עד צווארם בתוך החול. כל היום למדו תורה. בזמן התפילה התלבשו והתפללו, ואחר כך חזרו ופשטו בגדיהם. ישבו שתים עשרה שנה במערה. בא אליהו ועמד על פתח המערה. אמר: "מי יודיע לרשב"י שמת הקיסר ובטלה הגזרה?"

יצאו וראו אנשים חורשים זורעים. אמר: "מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה?! כל מקום שנותנים עיניהם בו – מייד נשרף. יצאה בת קול ואמרה להם: "להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערתכם!"

חזרו. ישבו שנים עשר חודש. אמרו: "משפט רשעים בגיהנום שנים עשר חודש". יצאה בת קול ואמרה: "צאו ממערתכם". יצאו. כל מקום ששרף רבי אלעזר, ריפא ר' שמעון. אמר לו: "בני, די לעולם אני ואתה".

בערב שבת בין השמשות ראו זקן שרץ ואוחז בשני ענפי הדס. אמרו לו: "בשביל מה הענפים?" אמר להם: "לכבוד שבת". שאלוהו: "והלא מספיק לך הדס אחד?" ענה להם: "אחד כנגד 'זכור' ואחד כנגד 'שמור'". אמר ר' שמעון לבנו: "ראה כמה חביבות מצוות על ישראל". נתיישרה דעתם.

שאלות לדיון בעקבות הסיפור התלמודי

בסיפור התלמודי ראינו שינוי בהסתכלות של רשב"י ובנו על דברים שלכאורה שייכים לעולם החול: ביציאתם הראשונה מהמערה, הם לא יכלו לשאת את הרעיון שאנשים עוסקים בדברים שאינם תורה, וכל דבר שהביטו בו נשרף. אחרי שנה נוספת במערה, הם הצליחו לראות את הדברים אחרת: ענפי ההדס אינם "חלק מעולם הצומח" בעלמא (חול). הם שייכים גם לשבת, לקדושה. מתוך ראייה זו נחה דעתם.

באילו מצבים בחיים שלכם יש לדעתכם חיבור לקודש או יכול להיווצר חיבור כזה?

סיכום

בכל דבר בעולם טמון פוטנציאל להביא להופעת הקדושה. אם נעמיק את ההתבוננות במושג 'קדושה', נוכל ללמוד כיצד ניתן להשיגה בחיי יום-יום ולחיות חיים של קדושה.

